

การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

อ.ณัฏพร ศุภสมุทร์ นักวิชาการศึกษาเชี่ยวชาญ(ด้านการศึกษาพิเศษ)

อ.สุจิตรา สุขเกษม นักวิชาการศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษ

อ.ปัทมา พนมวัน ณ อยุธยา นักวิชาการศึกษาพิเศษชำนาญการ

อ.รุจิรัตน์ จันทร์เนตร นักวิชาการศึกษาพิเศษชำนาญการ

คุณลักษณะที่ดีของครูการศึกษาพิเศษ

“ รู้ดี สอนดี มีวิสัยทัศน์ เจนจัดฝึกฝนศิษย์ ดวงจิตใฝ่คุณธรรม งานเลิศล้ำด้วยจรรยา มีศรัทธา ความเป็นครู ดำรงอยู่ด้วยศีล สมาธิ และปัญญา”

การพัฒนาศักยภาพเด็กพิเศษ

❖ พ่อแม่

- สังเกตพฤติกรรมของลูกอย่างใกล้ชิด
- ให้ข้อมูลที่เป็นจริงแก่ทีมสหวิชาชีพ
- มีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพลูก

❖ แพทย์

- ประเมิน วินิจฉัย
- ให้คำแนะนำโปรแกรมการช่วยเหลือ
- ปรับสภาพแวดล้อมและให้ความช่วยเหลือตามความต้องการจำเป็น

❖ ครู

- วิเคราะห์ผู้เรียน
- จัดทำ IEP และ IIP
- จัดสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้
- สนับสนุนสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก
- จัดการเรียนรู้ตาม IEP

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ผดุง อารยะวิญญู .(2542:13) ได้ให้ความหมายของเด็กที่มีความต้องการพิเศษว่า หมายถึงเด็กที่มีความต้องการพิเศษต่างไปจากเด็กปกติ การให้การศึกษาสำหรับเด็กเหล่านี้จึงควรมีลักษณะแตกต่างไปจากเด็กปกติ ในด้านเนื้อหา วิธีการ และการประเมินผล

เบญจา ชลธารนนท์ . (2538:1) กล่าวว่า บุคคลที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง ใครก็ตามที่ไม่สามารถปฏิบัติเหมือนคนปกติ และหรือชีวิตสังคมทั่วไปต้องทำเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งหรือไม่สามารถทำทั้งหมดได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางร่างกายหรือสมอง โดยเป็นมาแต่กำเนิดหรือไม่ก็ได้

ณัฏพร ศุภสมุทร์ (2553:14) เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีสภาพความบกพร่องในลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะทางด้านพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม ภาษา หรือสติปัญญา และไม่สามารถปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันได้ดังเช่น เด็กปกติทั่วไป รวมถึงทางด้านจัดการศึกษาซึ่งต้องจัดให้มีการเรียนการสอนที่ต่างไปจากเด็กปกติ เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพของความบกพร่องของเด็กและประเภทด้วย

ประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กล่าวถึง ลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือผิดปกติทางร่างกาย สติปัญญา และทางจิตใจ แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ 9 ประเภทคือ

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
4. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ
5. เด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
6. เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์
7. เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
8. เด็กพิการซ้อน
9. เด็กออทิสติก

การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญา

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถพบสภาวะที่การพัฒนาของสมองหยุดชะงักหรือพัฒนาไม่สมบูรณ์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ คือ มีความบกพร่องของ ทักษะต่างๆ ในช่วงระยะวัยพัฒนาการทักษะต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่ ทักษะในด้านการรู้คิด(Cognitive) ภาษา(Language) การเคลื่อนไหว(Motor) และความสามารถทางสังคม(Social Abilities)

ซึ่งทักษะทั้งหมดเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกี่ยวพันต่อดัชนีชี้วัดระดับเชาวน์ปัญญา

พื้นฐานทางพันธุกรรม

- ◆ 95% มีความผิดปกติเป็น trisomy 21
- ◆ 4% มีtranslocationของโครโมโซมคู่ที่ 21
- ◆ 1% เป็นmosaic Down syndrome

ภาวะปัญญาอ่อน Mental Retardation

- ◆ ส่วนใหญ่มีระดับ IQ เป็นช่วง mild MR
- ◆ 5% อยู่ในช่วง severe/profound MR
- ◆ มีปัญหาพัฒนาภาษาล่าช้า และอาจมีปัญหาภาษาพัฒนาไม่ดีแม้โตเป็นผู้ใหญ่

ความสามารถด้านความคิดและปัญญา (Cognitive Style)

- ◆ เต้นที่ Visual processing
- ◆ ด้อยที่ Auditory processing
- ◆ ขบวนการที่ทำโดยทันที Simultaneous processing จะเด่น
- ◆ ขบวนการที่ทำตามขั้นตอนต่างๆ เป็นปัญหา
- ◆ สมองด้านซ้ายบกพร่อง

ความผิดปกติด้านภาษา (Language Disorder)

- ◆ 75% มีปัญหา expressive language disorder
- ◆ สาเหตุไม่ทราบ
- ◆ พบปัญหาเมื่อเด็กอายุ 1-2 ปี
- ◆ ใช้การสื่อสารหลายทางร่วมกันจะช่วยให้
- ◆ ภาษามีลักษณะไม่ค่อยเข้าใจเพราะ
 - ความเร็ว Speed
 - พูดเป็นภาษาโทรเลข Telegraphic speech
 - พูดไม่ชัด Articulation

ปัญหาพฤติกรรมที่พบ

- ◆ มีปัญหาการควบคุมอารมณ์เป็นผลจากพัฒนาภาษาไม่ดี
- ◆ ความเข้าใจกฎเกณฑ์ไม่ดีเพราะปัญหาด้านภาษา
- ◆ มีลักษณะเพ้อฝัน พูดมาก พูดกับตัวเอง
- ◆ มักมีปัญหาชน สมาธิสั้น และหุนหันพลันแล่น และบางครั้งใช้ยา stimulant อาจไม่ได้ผล
- ◆ การเข้าโรงเรียน
- ◆ สามารถทำได้ตั้งแต่เด็กอายุ 3 ปี
- ◆ สามารถอยู่ในห้องเรียนได้เพราะ
 - ใช้สายตาได้ดี
 - ต้องการผู้กำกับดูแลใกล้ชิด
 - มีทักษะสังคมดี
- ◆ หลายคนอ่านเก่ง
- ◆ อาจเรียนได้สูงในบางคน

การเตรียมสู่วัยรุ่น และผู้ใหญ่ (Transition to adulthood)

- ◆ การมีประจำเดือน
- ◆ การป้องกันการตั้งครรภ์
- ◆ การเข้าถึงบริการทางการแพทย์
- ◆ ปัญหากฎหมาย
 - ผู้ปกครอง
 - การดูแลทรัพย์สิน ที่อยู่อาศัย

เด็กบกพร่องทางสติปัญญาและเด็กดาวน์

- ◆ ด้านการเรียน ต้องแยกย่อยเนื้อหา สอนทีละขั้นตอน
- ◆ ด้านสังคม ฝึกให้เล่นกับเพื่อน การปฏิบัติตัวทางสังคม การรอคอย
- ◆ ด้านพฤติกรรม หากมีปัญหาก้าวร้าว เกเร ฯลฯ ต้องชี้แนะ

ประเภทของระดับสติปัญญา

◆ เด็กปกติ	ระดับ IQ = 90 -110
◆ Dullness (สติปัญญาน้อยกว่าเกณฑ์)	ระดับ IQ = 80 -89
◆ Borderline (สติปัญญาคาบเส้น)	ระดับ IQ = 70 – 79
◆ Mild MR (สติปัญญาบกพร่องระดับน้อย)	ระดับ IQ = 50 -69
◆ Moderate MR (สติปัญญาบกพร่องระดับปานกลาง)	ระดับ IQ = 35-49
◆ Severe MR (สติปัญญาบกพร่องระดับรุนแรง)	ระดับ IQ = 20-34
◆ Profound MR (สติปัญญาบกพร่องระดับรุนแรงมาก)	ระดับ IQ < 20

ระดับเขาวนปัญญากับความสามารถทางการศึกษา

ประเภท	ระดับสติปัญญา	ความสามารถรับการศึกษา
เด็กเรียนช้า	71-90	สามารถรับการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กเรียนช้าและประกอบอาชีพช่างฝีมือได้
ปัญญาอ่อนขนาดน้อยพอเรียนได้	50-70	การปรับตัวทางสังคมทำได้ แต่ขาดความสามารถในการวางแผน อาจพอรับการศึกษาในระดับประถมต้น หรือการศึกษาพิเศษ และประกอบอาชีพที่ไม่ต้องใช้ความรู้พิเศษสูง หรืองานประเภทช่างฝีมือ
ปัญญาอ่อนขนาดปานกลาง	35-49	สามารถอ่าน เขียน และคิดเลขได้เพียงเล็กน้อย เรียนรู้ได้ช้าถ้าได้รับการฝึกสอนที่เหมาะสม อาจพอดูแลตนเองในชีวิตประจำวันได้ และทำงานง่ายๆภายใต้การควบคุมดูแล
ปัญญาอ่อนขนาดหนัก	ต่ำกว่า 34	มีความบกพร่องอย่างเห็นได้ชัด ในพฤติกรรมปรับตัว และอาจมีพัฒนาการบกพร่องในด้านภาษา การรับรู้ และการเคลื่อนไหว การดำรงชีวิตต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลเช่นเดียวกับเด็กเล็ก

การจัดกิจกรรม

- ◆ เน้นให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติจริง
- ◆ ทำบัตรคำหรือสัญลักษณ์ติดในที่ต่างๆ
- ◆ การจัดสิ่งแวดล้อม
- ◆ สอนให้ปฏิบัติตามระเบียบ
- ◆ สอนให้รู้จักการเก็บรักษาของ
- ◆ จัดให้นั่งแถวหน้าด้านใน เลือกเด็กปกติที่ไม่เกเรนั่งคู่

การช่วยเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

- 1) การมอบงาน
- 2) ให้ทำกิจกรรมกับเพื่อน
- 3) ให้กำลังใจ
- 4) ให้อยู่กลุ่มเพื่อนที่เข้าใจ
- 5) กระตุ้นทักษะที่ขาด

- 6) ครูต้องเป็นนักทบทวน
- 7) อย่าให้การบ้านมากเกินไป
- 8) ให้เวลาในการสอบ
- 9) ครูจะต้องร่วมมือกับผู้ปกครอง

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (ID)

ระดับก่อนวัยเรียน

เน้นความพร้อมของเด็กทั้งในด้านความคิด ความจำ ร่างกาย อารมณ์ และสังคมของเด็ก ความพร้อมของเด็กเป็นพื้นฐานสำคัญใน การเรียนในระดับประถมศึกษา การพัฒนาทักษะของเด็กในระดับนี้ควรเน้นทักษะที่จะจำเป็นที่จะช่วยให้เด็กมีความพร้อมในการเรียน เช่น การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ การฝึกให้เด็กเรียน มีความสนใจในบทเรียนมากขึ้น การฝึกความคิดความจำ ฝึกภาษา ฝึกพูด เป็นต้น

ระดับประถมศึกษา

เน้นเกี่ยวกับการอ่าน คณิตศาสตร์ ภาษา ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษานั้นมีความสำคัญรองลงไป ในหลักสูตรแตกต่างไปจากหลักสูตรสำหรับเด็กปกติตลอดจนเอกสารการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความสามารถของเด็ก ส่วนเนื้อหาวิชาดนตรี และศิลปะ ควรจัดให้เหมาะสมกับเด็ก

ระดับมัธยมศึกษา

เน้นความต้องการและความสามารถของเด็กเป็นสำคัญ หากเด็กมีความสามารถในการเรียน เด็กควรได้รับการส่งเสริมให้เรียนวิชาที่เหมาะสม หากเด็กไม่มีความพร้อม ควรให้เด็กเรียนในด้านอาชีพ และฝึกทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เพื่อเตรียมเด็กให้สามารถดำรงชีพในสังคมได้ ควรฝึกให้เด็กมีทักษะในด้านต่อไปนี้ คือ ทักษะด้านการงานและอาชีพ การครองเรือน นันทนาการ การดูแลสุขภาพ การดำรงชีพในชุมชน

ครูผู้สอนต้องมีความอดทนและพยายามอย่างมาก เนื่องจากเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีระดับสติปัญญาต่ำ มีความสามารถในการเรียนรู้ช้า และมักจะมีพฤติกรรมอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น ความบกพร่องทางร่างกาย ทางการพูด และปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจและแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย

หลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปัญญาอ่อน ควรจะมีลักษณะดังนี้

- 1) เน้นหลักสูตรที่ปรับปรุงเนื้อหาให้ง่ายกว่าและน้อยกว่าของเด็กปกติมาก เพื่อให้เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละระดับชั้น
- 2) เน้นเนื้อหาทักษะพื้นฐานที่เด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การเข้าใจสื่อความหมาย การรู้จักค่าของตัวเลข ฯลฯ
- 3) พัฒนาทักษะการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การเรียนร่วมในสังคมได้ เช่น การรู้จักปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นได้ มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายได้

ครูจึงจำเป็นต้องใช้หลักการสอนพิเศษกว่าเด็กปกติ

- 1) ใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็ก โดยคำนึงถึงอายุสมอง ไม่ใช่อายุตามปฏิทิน
- 2) สอนในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับช่วงความสนใจของเด็ก
- 3) สอนตามขั้นตอนของงานที่แยกย่อยตามลำดับจากง่ายไปหายาก และไม่ซับซ้อน
- 4) ในการสอนแต่ละครั้ง ควรสอนเนื้อหาวิชาให้น้อย

- 5) สอนบทเรียนให้เหมาะกับสภาพของชีวิตจริงและปฏิบัติได้จริง
- 6) สอนซ้ำ ๆ และสม่ำเสมอ
- 7) ใช้คำพูดที่ชัดเจนและประโยคสั้น ๆ ไม่สับสน
- 8) ให้การเสริมแรงตามความเหมาะสม
- 9) สังเกต บันทึกความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคลเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลาสอน
- 10) ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกับผู้ปกครองและนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

เทคนิคการสอน

- ◆ ครูจึงต้องสร้างแรงจูงใจก่อน
- ◆ หลังจากนั้นใช้เทคนิคอื่นๆ ตามความเหมาะสม
- ◆ -ก่อนการสอนครูจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องพัฒนาการและข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กก่อน

เทคนิคการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

หลัก 3 R's ประกอบด้วย

- Repetition คือ การสอนซ้ำๆ ซากๆ ทบทวนบ่อยๆ สอนง่ายๆ สั้นๆ และสอนจากง่ายไปหายาก
- Relaxation คือ การสอนจะต้องไม่เคร่งเครียด ให้บรรยากาศผ่อนคลายดัดแปลงการสอนเป็นการเล่น การร้องเพลง การเล่านิทาน
- Routine คือ การสอนจะต้องสม่ำเสมอเป็นประจำ

➤ การวิเคราะห์งาน (Task analysis)

การวางแผนการสอนที่ละเอียด แยกย่อยเรื่องที่จะสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งในแต่ละขั้นตอน ครูจะต้องเข้าไปช่วยเพื่อให้เด็กทำได้ การช่วยเหลือนี้ ครูจำเป็นต้องใช้เทคนิคที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กทำได้ในระยะเวลาแรกครูต้องช่วยทุกขั้นตอน และลดลงเมื่อเด็กทำได้มากขึ้น

*** วิธีการวิเคราะห์งาน ให้ผู้ที่จะสอนควรลองปฏิบัติตามเรื่องที่จะสอน และจดบันทึกขั้นตอนย่อยต่างๆ เพื่อนำมาใช้สอนเด็กต่อไป

➤ การทำตัวอย่างให้ดู (Modeling)

การแสดงวิธีการที่ถูกต้อง เด็กควรจะทำสิ่งที่ถูกต้องและฝึกทำในเรื่องนั้น
ข้อแนะนำสำหรับครูในการทำตัวอย่าง มีดังนี้

- ◆ ครูต้องทำตัวอย่างให้เด็กดูหลาย ๆ ครั้ง
- ◆ ใช้ภาษาพูดให้ชัด
- ◆ สีหน้าท่าทางของครู
- ◆ ครูต้องมีความอดทน

*** ใช้วิธีการให้เพื่อนที่เป็นเด็กปกติแสดงตัวอย่าง เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่เด็กเรียนรู้ได้ดี

➤ การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing)

เป็นเทคนิคที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ดี เด็กจะเข้าใจและสามารถเลียนแบบสิ่งที่ถูกต้องได้ในที่สุด

- ◆ ครูควรจัดเตรียมอุปกรณ์ ที่จะสอนให้พร้อม
- ◆ ควรนำเด็กปกติมาร่วมการแสดงบทบาทสมมติด้วย

- ◆ ครูต้องใจเย็นและให้โอกาสเสมอเมื่อเด็กทำไม่ได้

➤ การช่วยชี้แนะ (Prompts)

- 1) **การกระตุ้นทางกาย** เป็นการช่วยเหลือเด็กในการเคลื่อนไหว เช่น เด็กเอื้อมมือหยิบของไม่ถึง ครูช่วยอุ้มเด็กขึ้น ครูจับมือเด็กลากเส้นในครั้งแรกๆ เป็นต้น
- 2) **การเน้น** เป็นการเน้นด้วยเสียงหรือด้วยเส้นก็ได้ การแทนด้วยเสียง ได้แก่ การเปล่งเสียงคำตอบต่างๆ เป็นต้น การเน้นด้วยเสียง เช่น ชิดเส้นสีขาวยรอบเครื่องมือที่เป็นอันตราย แล้วอธิบายให้เด็กเข้าใจ จนกระทั่งเด็กเข้าใจดีแล้วจึงลบเส้นออก เป็นต้น
- 3) **การช่วยด้วยคำพูด (วาจา)**

การพูดของครู มีความสำคัญและต้องระมัดระวัง ดังนี้

- ◆ ครูต้องใช้คำพูดในเชิงบวก
- ◆ ครูต้องไม่ใช่คำสั่งที่ยาวเกินไป
- ◆ ครูไม่ควรบอกให้เด็กเลือกอะไร เช่น เลือกสิ่งนี้ดีหรือไม่ ถูกหรือไม่ถูก

ควรสั่งให้เด็กเลือกสิ่งที่คุณต้องการเท่านั้น

*** ครูต้องควบคุมเสียง ไม่ใช่อารมณ์ลงไปในการพูดกับเด็ก การเน้นสำคัญ เช่น “ใช่” “ไม่ใช่” “เก่ง” เด็กจะเรียนรู้จากคำพูดของครูและตอบรับได้อย่างถูกต้อง

➤ การช่วยจัดตำแหน่ง (Situational prompt)

เด็กสามารถผ่านการเรียนรู้และทำได้ โดยครูเป็นผู้ที่ช่วยเด็ก การสอนในแต่ละเรื่องเด็กอาจพบปัญหาในขั้นตอนย่อยที่ทำให้เด็กไม่ผ่าน วิธีการช่วยจัดตำแหน่งคือเทคนิคที่ครูพบว่าเด็กมีปัญหาในขั้นตอนใด จึงแก้ไข เช่น ครูให้เด็กหยิบเลข 1 แต่เด็กหยิบผิดเป็นเลข 2 เนื่องจากครูพบว่า เด็กมองไม่ทั่ว ครั้งต่อไปครูอาจวางเลข 1 ให้ใกล้ตัวเด็กมากกว่าเลข 2 เด็กจะหยิบของใกล้ตัว เมื่อฝึกครั้งต่อไป ครูวางเลขคละกันเด็กก็จะทำได้

*** การใช้เทคนิคเพื่อให้เด็กเรียนรู้ได้ เป็นหน้าที่สำคัญที่ครูการศึกษาพิเศษต้องมี

การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กออทิสติก

ในอดีตพบเด็กออทิสติก 4-6 คนต่อประชากร 10,000 คน แต่ในปัจจุบันพบเด็กออทิสติกรุนแรง 2 คนต่อประชากร 10,000 คน ในกลุ่มที่มีอาการระดับน้อยพบ 1-2 คนต่อประชากร 1000 คนหรือมากกว่านั้น เด็กออทิสติก พบมีความผิดปกติอย่างรุนแรง 3 ด้าน ดังนี้

1. พัฒนาการด้านสังคม ได้แก่ ไม่มองสบตา ไม่ชอบการโอบกอด แยกตัวออกจากกลุ่ม มองผ่านหรือมองคนอื่นเหมือนไม่รู้ว่ามีคนอยู่ ไม่ชอบเลียนแบบการเล่นของคนอื่น สนผิดปกติหรือนิ่งนิ่งผิดปกติ หัวเราะหรือร้องไห้ไม่หยุด
2. พัฒนาการด้านการสื่อความหมาย ได้แก่ ไม่สามารถพูดออกเสียงเป็นคำที่มีความหมาย เมื่อต้องการสิ่งใดจะดึงมือคนอื่นไปทำ พูดเลียนเสียงหรือทวนคำ พูดซ้ำคำต่างๆ จากที่เคยได้ยิน ไม่สามารถเริ่มต้นการสนทนาได้ ไม่ตอบสนองเสียงเรียก
3. พฤติกรรมแปลกๆ ซ้ำๆ ได้แก่ ชอบหมุนวัตถุ สะบัดมือ กระดิกนิ้วมือ วิ่งลตาไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว นั่งโยกตัว เดินเขย่งปลายเท้า หมุนตัวหรือโยตัวไปมา จ้องมองวัตถุนานๆ

กล่าวโดยสรุป หากพบความผิดปกติมากกว่า 2 อย่าง ให้นำนี้ถึงออทิสติก

- ไม่สนใจสิ่งแวดล้อมและบุคคล
- เล่นกับคนอื่นไม่เป็น
- เล่นบทบาทสมมติไม่เป็น
- ไม่สามารถมีพฤติกรรมแสดงความสนใจร่วมกับคนอื่นได้

การรักษา ได้แก่

1. พฤติกรรมบำบัด
2. กิจกรรมบำบัด
3. อรรถบำบัด
4. การรักษาด้วยยา
5. การศึกษาพิเศษ

เนื้อหาของหลักสูตรในการสอนเด็กกลุ่มออทิสติก

จะมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น 9 ทักษะ และกิจกรรมเสริมพิเศษ 1 กิจกรรม ดังนี้

- 1) ทักษะความเข้าใจ
- 2) ทักษะการเลียนแบบ
- 3) ทักษะการรับรู้
- 4) ทักษะการช่วยเหลือตนเอง
- 5) ทักษะด้านสังคม
- 6) ทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็ก
- 7) ทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่
- 8) ทักษะพื้นฐานทางวิชาการ
- 9) ทักษะการสื่อสาร
- 10) กิจกรรมเสริมพิเศษ

ปัญหาในการเรียนรู้ของบุคคลออทิสติก พบลักษณะดังนี้

- 1) บุคคลออทิสติกจะมีการสนใจเป็นระยะที่สั้นมาก
- 2) ปัญหาในการสื่อความหมายและภาษาบุคคลออทิสติก
- 3) เด็กออทิสติกจำบุคคลได้โดยการดูเกี่ยวกับรายละเอียดเพื่อค้นหา
- 4) เด็กออทิสติกจะเล่นสมมติไม่เป็น
- 5) ความเข้าใจและการแสดงความรู้สึกของเด็กออทิสติก
- 6) ความจำเป็นบุคคลออทิสติก

เทคนิคการสอนเด็กกลุ่มออทิสติก

- 1) ควบคุมพฤติกรรมที่ผิดปกติ และส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม
- 2) การวิเคราะห์งาน (Task Analysis)
- 3) การกระตุ้นให้เด็กทำตาม (Prompting)
- 4) การกระตุ้นทางกาย (Physical Prompting)
- 5) การกระตุ้นทางวาจา (Verbal Prompting)
- 6) การเน้น (Highlighting)

- 7) การเลียนแบบ (Imitation)
- 8) การจัดสภาพแวดล้อม (Classroom environment)

หลักสำคัญของครูสอนเด็กกลุ่มออทิสติก

- 1) ครูต้องมีความยืดหยุ่นสูง
- 2) ครูต้องคำนึงถึงวิธีการเรียนรู้ของเด็กเป็นสำคัญ
- 3) ครูต้องมีเจตคติที่ดี
- 4) ครูต้องมีเมตตา คลุกคลีกับเด็กจนเด็กยอมรับ

หลักการสอนเด็กออทิสติก

- 1) สอนเป็นรายบุคคล และตามระดับความสามารถของเด็ก
- 2) สอนจากง่ายไปยาก ไกล่ตัวไปไกล่ตัว
- 3) สอนโดยใช้หลัก 3 R
- 4) สอนให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง
- 5) เวลาในการทำกิจกรรมไม่ควรเกิน 15-20 นาที
- 6) การเรียนรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
ทั้งนี้การเรียนรู้ได้ดีขึ้นอยู่กับครูผู้สอน พฤติกรรมการเรียนรู้ และตัวเด็กเอง

เทคนิคการปรับพฤติกรรม

- 1) การไม่สนใจ
- 2) การเบี่ยงเบนความสนใจ
- 3) การให้แรงเสริมทางบวก
- 4) การแยกเด็กให้อยู่ตามลำพัง
- 5) การลงโทษ การลงโทษโดยตัดรางวัล
- 6) การสร้างพฤติกรรมใหม่
 - ครูช่วยเหลือให้เด็กทำพฤติกรรมที่ต้องการแล้วลดการช่วยเหลือลง
 - ครูให้กำลังใจด้วยการให้รางวัล
 - ครูแสดงให้เด็กดูเป็นตัวอย่าง

หลักการรักษาเด็กออทิสติก

- 1) การบำบัดฟื้นฟูหลัก ได้แก่
 - การเสริมพลังครอบครัว
 - การฝึกกระตุ้นพัฒนาการ
 - พฤติกรรมบำบัด
 - การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษา
 - การฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคม
 - การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ
 - การรักษาด้วยยา
- 2) การบำบัดฟื้นฟูทางเลือก ได้แก่
 - ศิลปะบำบัด

- ดนตรีบำบัด
- การกระตุ้นประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ
- การฝังเข็ม
- การบำบัดด้วยสัตว์
- การบำบัดด้วยการกอด
- การกระตุ้นด้วยกระแสไฟฟ้า

การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กสมาธิสั้น

โรคสมาธิสั้น เป็นการขาดความสามารถ ตั้งใจ/สนใจ ต่อกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่กำลังกระทำอยู่ เป็นความผิดปกติทางพฤติกรรมชนิดหนึ่งที่เด็กมักแสดงออกจนเป็นลักษณะเฉพาะตัว ประกอบด้วยพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับวัย หรือระดับพัฒนาการ ปกติมาตรฐาน ชนมาก ไม่มีระเบียบ วอกแวก ขาดสมาธิ มักทำอะไรก่อนคิด วู่วาม ก้าวร้าว

ลักษณะดังกล่าว ส่งผลกระทบ ดังต่อไปนี้

- 1) การเรียนรู้ ตามที่เด็กที่ความสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ไม่นาน พุดมาก อยู่ไม่นิ่ง นั่งไม่ติดที่ จะทำให้เด็กมีการรับรู้ต่ำกว่าเพื่อนๆ ทำงานไม่เสร็จ และบางครั้งยังก่อความสงบสุขภายในชั้นเรียนอีกด้วย
- 2) พฤติกรรมเบี่ยงเบน พบได้ตั้งแต่พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง ทำอะไรรุนแรง ข้าวของเสียหาย ก้าวร้าว เพื่อนไม่ชอบเล่นด้วย ขาดทักษะต่างๆ เนื่องจากอดทนเล่นฝึกไม่ได้นาน และก่อความเด็กอื่น พฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กสมาธิสั้น มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการดำเนินโรคของพ่อแม่และคุณครูเป็นอย่างยิ่ง
- 3) มีภาพพจน์ต่อตัวเองไม่ดี เนื่องจากว่าเด็กมีโอกาสทำผิดพลาดได้บ่อยกว่าเด็กอื่น และพบกับความล้มเหลวในการเรียน การเข้าสังคม การกีฬา ดนตรี ฯลฯ ผู้ใหญ่รอบข้างไม่ชอบ คุณครูไม่รัก เนื่องจากเรียนไม่เก่ง แกรมทำตัวก่อให้เกิดปัญหาอีกด้วย
- 4) การเข้าสังคมเบี่ยงเบน เนื่องจากเด็กขาดทักษะในการเล่น การกีฬา ฯลฯ ร่วมกับเด็กที่มีความยับยั้งตัวเอง ในขีดจำกัด พุดมากทำข้าวของเสียหายจึงส่งผลทำให้พี่น้อง เพื่อน คุณครู พ่อแม่ เกิดความรู้สึกไม่พอใจได้ง่าย

ลักษณะอาการทางคลินิกที่พบได้

◆ กลุ่มอาการขาดสมาธิ

- 1) ไม่สามารถจดจำรายละเอียดของงานได้ มักจะทำผิดเนื่องจากขาดความรอบคอบ
- 2) ไม่มีสมาธิในการทำงาน หรือเล่น
- 3) ไม่สนใจฟังคำพูดของคนอื่น
- 4) ไม่สามารถตั้งใจฟัง และเก็บรายละเอียดของคำสั่งได้
- 5) ทำงานไม่เป็นระเบียบ
- 6) ไม่เต็มใจ หรือเลี่ยงการทำงานที่ต้องใช้ความคิด
- 7) ทำของใช้ส่วนตัวที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนหรือการทำงานหายบ่อยๆ
- 8) วอกแวกง่าย ๆ
- 9) ขี้ลืมบ่อยๆ ในกิจวัตรประจำวันของงานที่ทำ

◆ กลุ่มอาการชน หุนหันพลันแล่น

- 1) ยุกยิก อยู่ไม่เป็นสุข ชอบขยับมือ ขยับเท้าไปมา
- 2) ชอบลุกจากที่นั่งเวลาเรียน หรือสถานที่ที่จำกัดให้ต้องนั่งเฉยๆ
- 3) ชอบวิ่งหรือปีนป่ายสิ่งต่างๆ (ในวัยรุ่นอาจจะแค่กระวนกระวายใจเท่านั้น)
- 4) ไม่สามารถเล่น หรือนั่งนิ่งอยู่เฉยๆ ได้
- 5) ต้องเคลื่อนไหวตลอดเวลาเหมือนมีเครื่องยนต์ติดตัว
- 6) พูดมาก พูดไม่หยุด
- 7) ชอบโพล่งคำตอบเวลาครูหรือพ่อแม่ถาม โดยที่ฟังคำถามยังไม่จบ
- 8) มีความลำบากในการเข้าคิวหรือการรอคอย
- 9) ชอบขัดจังหวะ หรือสอดแทรกเวลาผู้อื่นคุยกันหรือแย่งเพื่อนเล่น

การวินิจฉัยโรค

ต้องมีอาการ 6 อย่างใน 9 อย่างขึ้นไปนานกว่า 6 เดือน ก่อนอายุ 7 ปี และอาการต้องเกิดอย่างน้อย 2 แห่ง เช่น ที่บ้าน ที่โรงเรียน การทำงาน การเข้าสังคม ซึ่งอาการทั้ง 9 ข้อนี้ ไม่ได้เกิดต่อเนื่องหลังจากผู้ป่วยเป็นโรคทางจิตเวช

โรคที่สามารถพบอาการสมาธิสั้น

- 1) อาการปัญญาอ่อน
- 2) โรคออทิสซึม (Autism)
- 3) อาการบกพร่องในการเรียนรู้ (Learning Disabilities;LD)
- 4) อาการเคลื่อนไหวผิดปกติของกล้ามเนื้อที่เรียกว่าโรค Tics และโรค Tourette
- 5) โรคทางจิตเวชต่างๆ เช่น โรคประสาทวิตกกังวล โรคไบโพลาร์ โรคซึมเศร้า โรคจิต บุคลิกภาพผิดปกติ โรคกลัว
- 6) อาการผิดปกติของการปรับตัวในภาวะตึงเครียดที่เกิดขึ้นกับตนเอง โรคต่าง ๆ เหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นและมีอาการสมาธิสั้นปนอยู่ด้วยการแก้ปัญหาต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง มิฉะนั้นเด็กจะมีการเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางด้านพฤติกรรมและอารมณ์
- 7) โรคลมชัก และความผิดปกติของสมอง เช่น บาดเจ็บที่ศีรษะหรือการติดเชื้อในสมอง
- 8) โรคต่อมธัยรอยด์ทำงานผิดปกติ

การรักษามีอะไรบ้าง

- ◆ การรักษาโดยการช้ยา
- ◆ การปรับพฤติกรรม ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน
- ◆ การปรับสิ่งแวดล้อมและวิธีการสอนในห้องเรียน
- ◆ ต้องใช้หลายวิธีร่วมกัน

ข้อแนะนำสำหรับครูในการช่วยเหลือเด็กสมาธิสั้น

- ◆ จัดให้เด็กนั่งหน้าชั้น หรือใกล้ครูให้มากที่สุดในขณะที่สอน
- ◆ จัดให้เด็กนั่งอยู่กลางห้อง หรือให้ไกลจากประตู หน้าต่าง
- ◆ เขียนการบ้าน หรืองานที่เด็กต้องทำในชั้นเรียนให้ชัดเจนบนกระดานดำ
- ◆ ตรวจสอบจุดจดงานของเด็ก เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กจดงานได้ครบ

- ◆ อย่าสั่งงานให้เด็กทำ (ด้วยวาจา) พร้อมกันทีเดียวหลาย ๆ คำสั่ง ควรให้เวลาให้เด็กทำเสร็จทีละอย่างก่อนให้คำสั่งต่อไป
- ◆ คิดรูปแบบวิธีเตือน หรือเรียกให้เด็กกลับมาสนใจบทเรียน โดยไม่ให้เด็กเสียหน้า
- ◆ จัดให้เด็กที่อยู่ไม่สุข มีโอกาสใช้พลังงานในทางสร้างสรรค์ เช่น มอบหมายหน้าที่ให้ช่วยครูเดินแจกสมุดให้เพื่อน ๆ ในห้อง เป็นต้น
- ◆ ให้คำชมเชย หรือรางวัล เมื่อเด็กปฏิบัติตัวดี หรือทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์
- ◆ หลีกเลี่ยงการใช้วาจาตำหนิ ว่ากล่าวรุนแรง หรือทำให้เด็กอับอายขายหน้า
- ◆ หลีกเลี่ยงการตี หรือการลงโทษทางร่างกาย เมื่อเด็กกระทำความผิด
- ◆ ใช้การตัดคะแนน งดเวลาพัก ทำเวร หรืออยู่ต่อหลังเลิกเรียน (เพื่อทำงานที่ค้างอยู่ให้เสร็จ) เมื่อเด็กทำ

ความผิด

- ◆ ให้ความลับกับเด็กนานขึ้นกว่าเด็กปกติระหว่างการสอน

ข้อเสนอแนะสำหรับสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

- ◆ นั่งใกล้โต๊ะคุณครู พยายามให้นั่งข้างหน้า
- ◆ นั่งอยู่ในวงของเด็กที่ตั้งใจเรียน
- ◆ พยายามให้เด็กห่างจากบริเวณประตู หน้าต่าง ฯลฯ
- ◆ กฎ ระเบียบ ตารางสอน ความสม่ำเสมอ เพราะเด็กปรับตัวยาก
- ◆ มุมสงบ ของห้องเป็นที่ที่เด็กทุกคนมีสิทธิใช้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กไม่รู้สึกรู้สึกว่าตัวเองแตกต่างจากผู้อื่น
- ◆ ชี้ชวนให้ผู้ปกครองหาที่ที่สงบในการทำงานของเด็ก โดยตั้งเวลาสำหรับทำงาน เวลาสำหรับพ่อแม่

ตรวจการบ้าน เวลาจัดกระเป๋า ทบทวนบทเรียนโดยสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการออกคำสั่งกับเด็ก

- ◆ ขณะพูดควรสบตา
- ◆ คำสั่งชัดเจน รัดกุม และสม่ำเสมอในแต่ละวัน
- ◆ คำสั่งเป็นขั้นตอน เข้าใจง่าย พยายามหลีกเลี่ยงคำสั่งหลาย ๆ อย่างพร้อมๆ กัน
- ◆ ท่าทีของผู้สั่งต้องสงบ และมีความตั้งใจดี
- ◆ สั่งแล้วควรสังเกตว่าเด็กเข้าใจหรือไม่ ถ้าไม่เข้าใจต้องอธิบายซ้ำ
- ◆ ให้ความเป็นกันเอง เปิดโอกาสให้เด็กซักถาม (เด็กกลุ่มนี้ มักจะไม่ถาม)
- ◆ ให้เวลาทำงานนานกว่าปกติ แล้วค่อย ๆ ลดเวลาลงมา
- ◆ สมุดจดการบ้าน พร้อมลายเซ็นคุณครูและผู้ปกครองเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับเด็กกลุ่มนี้ ซึ่งใช้ดูการทำงานของเด็ก ถ้าเด็กทำไม่เสร็จจริงๆ ควรช่วยและเป็นหนทางที่จะติดต่อกันระหว่างครูกับผู้ปกครอง

ข้อเสนอแนะให้เด็กเตรียมตัวทำงาน (หรือสอบ)

- ◆ ให้งานทีละอย่าง
- ◆ ตรวจสอบบ่อยๆ ว่า ทำไม่ขนาดไหน พร้อมให้กำลังใจ
- ◆ ปรับเปลี่ยนงานให้ดูง่ายขึ้น โดยเฉพาะถ้ารู้จุดอ่อนจุดแข็ง ในความสามารถของเด็กจะช่วยทำให้การเรียนการสอนไปได้เร็ว ซึ่งบางรายอาจต้องใช้ครูการศึกษาพิเศษช่วยในบางด้าน

- ◆ การสอบเพื่อที่จะหาระดับความรู้ ไม่ใช่เพื่อวัดระดับความตั้งใจ
- ◆ ให้ความนานขึ้น เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้ทำงานช้า ไม่ควรปรับหรือหักคะแนนในการทำงานช้า
- ◆ เด็กกลุ่มนี้มีความอดทนต่ำ ควบคุมตัวเองได้น้อย ยิ่งถ้าถูกกดดันมากๆ หรือเหนื่อยมาก มักจะแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการช่วยให้เด็กมองตัวเองในแง่ดี

1. รักษากฎของห้องและคอยตรวจตราดูแล

- ◆ ทำที่ที่ใช้ต้องสงบ อย่าชวนทะเลาะหรือตวาดใส่เด็ก
- ◆ มีการเตือนถึงผลที่จะตามมาหลังพฤติกรรมที่ไม่ดี
- ◆ ถ้าต้องทำโทษ ทำทันทีและตรวจดูพฤติกรรมที่ดีและชื่นชมบ่อย ๆ
- ◆ กฎภายในห้องเรียนไม่ควรมีมาก ปฏิบัติตามได้ชัดและสม่ำเสมอ
- ◆ การลงโทษต้องอยู่ในเกณฑ์ที่พอเหมาะ ไม่ประจานความคิด
- ◆ หลีกเลี่ยงการวิจารณ์ เยาะเย้ย ถากถาง เนื่องจากเด็กสมาธิสั้น จะมีความลำบากที่จะอยู่ในกฎเกณฑ์

2 สนับสนุนและส่งเสริม

- ◆ รางวัลควรมากกว่าการลงโทษ เพื่อส่งเสริมความรู้สึกที่ดีของตัวเด็ก
- ◆ รางวัลควรได้รับโดยไม่ช้า หลังจากที่เด็กมีพฤติกรรมที่ดี
- ◆ ถ้ารางวัลไม่ได้ผล อาจเปลี่ยนลักษณะของรางวัล เพื่อเพิ่มแรงจูงใจ
- ◆ หาทางหลาย ๆ ทาง ที่จะกระตุ้นให้เด็กสนใจ
- ◆ กระตุ้นให้เด็กมองตัวเองในแง่ที่ดี และชื่นชมตัวเอง เช่น “วันนี้นั่งอยู่กับที่ได้นานขึ้น ดีจริงๆ และถามว่าเด็กรู้สึกอย่างไร ?”

บทบาทของคุณครูในการช่วยเหลือเด็กสมาธิสั้น

ครูจะช่วยเหลือเด็กสมาธิสั้นได้อย่างไรบ้าง

- ◆ จัดที่นั่งใหม่
- ◆ ลดสิ่งที่จะทำให้เด็กวอกแวก
- ◆ ให้คำสั่งที่ชัดเจน ง่าย สั้น ทีละคำสั่ง
- ◆ เขียนงาน การบ้านบนกระดานให้ชัดเจน
- ◆ หาวิธีเตือนให้เด็กกลับมาสนใจเรียนโดยไม่ทำให้เด็กอาย
- ◆ มอบหมายหน้าที่บางอย่างในห้องเรียนเพื่อเป็นการเปลี่ยนอริยาบถของเด็ก เช่น ลบกระดาน แจกสมุด
- ◆ ให้รางวัล คำชม เมื่อเด็กตั้งใจ พยายาม หรือประพฤติตัวดี
- ◆ มีการใช้รางวัล การสะสมคะแนน เพื่อสร้างแรงจูงใจ
- ◆ หลีกเลี่ยงคำพูดที่เตียนอย่างรุนแรง หรือตี
- ◆ ลงโทษโดยการงดสิทธิ ทำความดีชดเชย หรือการใช้เวลาออก
- ◆ มีกฎระเบียบในห้องทุกคนปฏิบัติให้เหมือนกัน ชัดเจน

- ◆ ไม่มีสิทธิพิเศษสำหรับเด็กสมาธิสั้นในการงดเว้นกฎ การลงโทษ
- ◆ ช่วยเด็กคิดวิธีแก้ไขจุดอ่อน
 - จะแก้อาการซ้ลึมได้อย่างไร
- ◆ ช่วยให้ได้ใช้พลังงานอย่างสร้างสรรค์
 - กีฬา
 - ดนตรี
 - ศิลปะ
 - ช่วยเหลืองานผู้ใหญ่